

Prebiehajúce rozhovory s vyslancom dr. Sixom viedli už k predbežnému objasneniu tejto otázky.

9. Parlament, ktorý bol zmocňovacím zákonom už vo veľkej miere vyradený, mohol by sa snáď ešte raz primäť k demonštratívne vyhláseniu a k výzve obyvateľstvu v duchu nemecko-slovenskej spolupráce. Poslancov treba zaviazat', aby nasadili všetku svoju váhu na posilnenie štátnej autority a štátnych úloh. Všetku činnosť v okresoch, ktorá nie je jednoznačne pozitívna, treba znemožniť.

Uvedené návrhy sú dohodnuté s veliteľom.

Ludin v. r.

SSA Bratislava. Nár. súd Bratislava, 1946 kart. 68/393-401. (Ludin-Höfle). Fotokópia odpisu, písaného na stroji. (Z nemčiny preložila HT.)

573

1945, január [prvá polovica]. Bratislava. — Zpráva nemeckého vyslanca Ludina o situácii na Slovensku, zaslaná v odpise na vedomie ríšskemu vodcovi SS Himmlerovi.

T a j n é !

Hodnotenie politickej situácie na Slovensku¹

1. *Politické a organizačné upevnenie slovenského štátu* je predovšetkým *osobná otázka*. Najlepší politický program je bezcenný, kým sa nenájdu ľudia odhodlaní presadzovať ho aj za najťažších okolností vo všetkých oblastiach verejného života.

2. *Organizačné a zákonodarné predpoklady zdravej štátnosti*, zodpovedajúce potrebám našej doby a požiadavkám vojny, aj dosiaľ boli na Slovensku dané.

3. *Stroskotanie štátnej autority* treba preto odvodit' predovšetkým z chýbajúcej tvrdosti a dôslednosti vedúcich a kontrolných orgánov. Uplatňovanie zvlášť užitočných zákonov, ako židovských zákonov, zákazu počúvať nepriateľské zprávy, nariadení proti korupcii a čiernemu obchodu, v najnovšom čase stanného práva a i., bolo úplne nedostatočné. Štátne vedenie nemalo, ak nie vôľu, teda zrejme ani silu nápravou a trestmi zakročovať proti — preto sa rýchle šíriacemu — ignorovaniu nariadení a zákazov, pokladaných vládou za nutné. Čím viac si vyžadovala všeobecná vojnová situácia pevnú a istú ruku, tým väčšmi ochabovala ruka štátnej moci.

4. *Príčiny tohto vývinu* sú pravdepodobne tieto: Ťarchy vojny a predovšetkým ťažké vojenské a politické krízy posledného roku vyvolali u slabých strach, u zlomyseľných nové nádeje v istú nemeckú porážku, u inak dobromyseľných však ťažké pochybnosti o nemeckom víťazstve. S dôverou v silu ríše mizla súčasne aj viera v historickú a politickú oprávnenosť kroku k osamostatneniu vzniknutému roku 1939. Aj muži z marca 1939 začali niekedy tajne pochybovať o politickom vedúcom poslaní, ktorého sa im dostalo viac všeobecným vývinom ako vlastným úsilím; očividne klesla ich vôľa preraziť, nech sa stane čokoľvek. Ochabujúca snaha plniť vojenské a hospodárske spojenecké povinnosti, neisté vedenie vlastného verejného života, miznúca sila odporu proti propagande vonkajších a vnútorných nepriateľov a niekedy dosť dvojzmyselná publicistika — také boli čoraz badateľ-

¹ Viď pozn. 1 k dokumentu čís. 572.

nejšie prejavy tejto vnútornej premeny. Priblíženie soviетov v poslednom čase veľmi posilnilo osobnú potrebu bezpečnosti niektorých Slovákov, označovanú všeobecne za alibizmus, a značne oslabilo ich ochotu exponovať sa v nemeckom zmysle, ale prinieslo aj nejedno jednoznačné priznanie sa ľuď, od ktorých sa to neočakávalo, k riši.

5. *Tento vývin bol a je tým nebezpečnejší, že oproti vnútorne neistému vedeniu nestojí štátny národ, ktorý by bol zaviazaný historickými spomienkami.* Slovákom nemožno odoprieť silné národné povedomie; ich štátne povedomie je však mimoriadne slabé, je to historickým vývinom podmienená skutočnosť, ktorá by sa nemala púšťať zo zreteľa. Maďarský a československý štát znamenal pre mnohých Slovákov utláčanie cudzím národom. Sociálny vzostup bol u nich takmer nevyhnutne spojený s odcudzením sa vlastnému a s priblížením sa cudziemu národu. Tak videl slovenský národ, pevne spätý s pôdou, vo vlastnej vyššej vrstve nielen ľuď, ktorí sociálne postúpili, ale súčasne aj národných odpadlíkov. Tieto dojmy v ňom síce vypestovali veľmi živý národný inštinkt, ale zachovala sa aj nedôvera k štátu a k jeho vrchnosti, vystupňovaná až po vnútorné odmietnutie. Tento svojrázny rozpor medzi národným a štátnym povedomím nevysvetľuje len odpor Slovákov k vlastnému štátu, ale aj ich zle zatajovanú nedôveru k blahovoľnej politike riše.

6. Rozumie sa samo sebou, že odmietanie riše a nepriateľstvo voči nej naplňa prevažne tie kruhy, vplyvné svojím vzdelaním, úradom alebo majetkom, ktoré sú dodnes vnútorne zaviazané československej myšlienke a slovenský štát od začiatku uznávali len voľky-nevoľky. Ale aj vnútri samého autonomistického hnutia sa ukazujú silné výhrady k akémukoľvek nemeckému vplyvu; vidia v ňom príznaky novej cudzej nadvlády, prinajmenej však neoprávnené zasahovanie do vnútroštátnych pomerov v dobre mienených radách nežiadané a protivné poučovanie.

7. To je tým menej pochopiteľné, že po marcových udalostiach 1939 sa nemecké a slovenské záujmy na vojenskej a politickej rovine v tejto vojne takmer úplne kryjú. Všetci Slováci, ktorí vidia vo vlastnom národovectve a v samostatnom štáte cieľ svojich politických úsilí, môžu sa preto vo vlastnom záujme stavať za nemecké požiadavky, žiadajúce plné vojnové nasadenie. Zoči-voči tvrdým požiadavkám tejto vojny nestačilo, pravda, dokazovať zmysel a oprávnenosť samostatného štátu poukazom na materiálne výhody, ktoré poskytuje jednotlivému občanovi. Len to, čo je ťažko vybojované, má trvalú hodnotu; keď národ posudzuje svoj štát len ako záležitosť všeobecnej konjunktúry, a nie ako najvyššie splnenie svojej národnej povinnosti, už ho stratil. Kto vidí v štáte len možnosť zárobku, sotva bude ochotný obetovať zaň život.

8. Slabý hlas vedenia, vyzývajúci k plneniu najvyšších štátnych a národných povinností, neprestajne prehlušovala prenikavá nepriateľská propaganda. Dôkladne poznajúc vnútornú štruktúru slovenského národa, šikovne mierila na slabiny mladého štátu a na problematiku nemecko-slovenského spojenectva. Propaganda, prichádzajúca z Londýna, oživovala vo vyššej vrstve československé spomienky; Moskva, ktorá šikovne spájala socialistickú agitáciu s apelom na „slovenské povedomie“, našla obzvlášť priaznivé predpoklady nielen v mase roľníkov a robotníkov, ale aj v mladej inteligencii. Heslá nepriateľa z východu a západu, ďalej sústavne rozširované živlami zaujatými proti štátu a nemecko-slovenskej spolupráci, rozkladali čím ďalej tým širšie kruhy slovenského národa. Keďže nemecká propaganda v dôsledku stálych ťažkých vojenských a politických neúspechov mohla proti nej stavať málo čo rukolapného a pádného, mrvila nepriateľská propaganda čoraz viac sebadôveru aj mnohých dosiaľ dobromyseľných a ich vieru vo víťazstvo.

9. V 5. vojnovom roku sa ukázalo, že národ a vedenie na Slovensku neboli naskrze dostatočne vnútorne utužené oproti týmto ustavičným pokusom o rozvrat. Spravodlivosť si však vyžaduje, aby sa nepúšťalo zo zreteľa, že tento štát jestvuje ešte len púhych 6 rokov; z toho 5 vojnových rokov. Je samozrejmé, že viacročná pokojná práca by bola ľahšie a hladšie umožnila, aby vo všetkých častiach slo-

934 venského národa prenikla myšlienka štátnej samostatnosti a potreba úzko sa primknúť k ríši, než to bolo možné za meniacich sa okolností vojny. Záchvaty slabosti, ktorých neboli v priebehu vojny ušetrené ani veľké a tradíciami bohaté štáty, ba stali sa ich obeťou, rozhodne nemohli prekvapiť na mladom neupevnenom Slovensku.

10. Toto konštatovanie má vývin vysvetliť, nie však ho ospravedlniť, lebo práve vojna by si bola žiadala silné vedenie, jednoznačné politické zameranie a bezohľadný boj proti všetkým deštruktívnym živlom. Pokus získať vyčkávajúce a odmietajúce kruhy tým, že sa im veľkoryso vyšlo v ústrety, ukázal sa byť nesprávny. V rozhodujúcej hodine, vo chvíli, keď sa vojnové šťastie zdanlivo definitívne obrátilo proti Nemecku, povstali tieto kruhy, aby vpadli do chrbta nielen ríši, ale aj vlastnému štátu. Tomu, kto nepoznal vnútorný rozpor slovenského národa, muselo to byť tým podivnejšie, že povrchný pozorovateľ mohol zistiť život ledva dotknutý vojnou a neočakávaný hospodársky rozmach slovenského národa. Niektorí posmievači preto tvrdia, že okrem Slovákov dosiaľ nepovstal ani jeden národ proti vlastnej samostatnosti a blahobytu.

11. Krízu slovenského štátu vyvolanú nezodpovednými živlami bude možno prekonať len vtedy, keď sa vyvodí poučenia z chýb minulosti a keď sa nebudú teraz ani v budúcnosti opakovať. Pritom nie sú natoľko potrebné organizátorské a zákonodarné zmeny ako zmena presvedčenia. Túto môžu privolať len muži, ktorí poznajú nevyhnutnosť hodiny a zákony doby a majú vôľu preraziť za všetkých okolností. Na čelo všetkých štátnych a politických organizácií treba postaviť mužov, ktorí sú odhodlaní v tomto osudovom boji stáť po boku ríše alebo padnúť, majú dosť morálnej a politickej presvedčujúcej sily, aby mohli žiadať od svojho národa onen vojnový príspevok, ktorým si jedine môže získať čestné miesto v novej Európe. Nie je únosné, aby sa podieľal na ovocí víťazstva ten, kto k nemu neprispel svojím rozhodným dielom. Je spravodlivé pritom nezamĺčať, že Slovensko už dosiaľ prinášalo relatívne veľmi značný vojnový a hospodársky príspevok.

12. Ríša poskytla Slovákom, to možno po svedomitom skúmaní tvrdí, jedinečnú politickú možnosť. Aj teraz je ešte ríša ochotná poskytovať vojenskú, hospodársku a morálnu pomoc; spoznať a využívať ju je vecou samých Slovákov urobiť skutočný politický čin: priznať sa k vlastnému štátu, veriť v jeho budúcnosť a prejavíť vôľu brániť ho na život a na smrť — to môžu a musia výlučne Slováci sami.

ŠSAŤA Bratislava. Nár. súd Bratislava, 1946, kart. 68/403-412 (Ludin-Höfle). Fotokópia odpisu písaného na stroji. (Z nemčiny preložil JŠ.)

574

1945, január 20. Londýn. — Z dôvernej zprávy člena Štátnej rady
F. Uhlířa o Ćs. strane národnosocialistickej na Slovensku.

[...]¹

Dne 6. zřř 1944 poslal J. V. Zima předsednictvu komunistické strany v Banské Bystrici dopis, v němž se — jak uvádí „z poverenia předsednictva Zemského výkonného výboru Ćeskoslovenskej strany národne socialistickej na Slovensku“ — hlásí do socialistického bloku. Dopis zní takto:

¹ Na prvých desiatich stránkach reprodukuje Uhlřř obsah svojej korešpondencie s Londýnom vo veci národnosocialistickej strany na Slovensku v septembri 1944. Potom uvádza obsah rozhovoru s dr. Joskom v B. Bystrici, ktorý ho najmä upozornil na nepřijemný dojem z Benešovej de-